

Jagoda Mach

WOŁONTARIAT JAKO PROSPOŁECZNA DZIAŁALNOŚĆ DOBROCZYNNA

Wprowadzenie

Chęć niesienia pomocy innym ludziom jest cechą, którą posiada niemalże każdy człowiek. Wynika ona z podświadomej potrzeby zaspokojenia poczucia więzi i bliskości z innymi. Pomaganie jest nieodłączną częścią kultury, która ewoluowała w trakcie tworzenia się dziejów ludzkości. Z biegiem lat coraz większego znaczenia zaczęły nabierać działania o charakterze pomocowym, które cechuje dobrowolność¹.

Niniejszy artykuł przedstawia skrótowy opis genezy działalności dobroczynnej oraz jej ewolucję na przestrzeni wieków. Działania pomocowe kierowane do osób słabszych i potrzebujących stają się obecnie naturalnym, codziennym odruchem. Świadczyć to może o pozytywnym odbiorze i rozwoju tego typu aktywności. To właśnie ta prospołeczna działalność dobroczynna jest przesłanką do zagłębienia się w tematykę wolontariatu, tak istotnego dla pracy socjalnej.

Geneza działalności dobroczynnej

Działalność dobroczynna ma długą tradycję i historię. Jej początki sięgają starożytności. Już wtedy we wspólnotach ludzkich pojawiały się osoby słabsze i niesamodzielne, wymagające pomocy ze względu na chorobę, niepełnosprawność, wiek, sieroctwo czy ubóstwo. Pomoc niegdyś nazywana była dobroczyn-

¹ D. Rynkowska, *Rola opiekunów w procesie wsparcia podopiecznych w świetle działalności opiekuńczej Polskiego Czerwonego Krzyża*, Rzeszów 2019, s. 15.

nością i stąd się wywodzi dzisiejsza nazwa tej działalności. Zanim państwo określiło zasady funkcjonowania i świadczenia pomocowego, różnych form wsparcia osobom potrzebującym udzielały podmioty prywatne, Kościół katolicki, w szczególności klasztory, bractwa, towarzystwa dobroczynne. Ważną rolę w organizowaniu i szerzeniu pomagania innym ludziom przypisać można starożytnym filozofom, którzy chcąc dążyć do stworzenia idealnego państwa, kierowali się bezinteresowną pomocą kierowaną do najsłabszych jednostek. Pewne zorganizowane formy wspierania potrzebujących występowały w starożytnej Grecji i Rzymie². W Grecji bycie filantropem uważano za cnotę, natomiast Rzym stworzył państwo opiekuńcze, w którym władcy, aby osiągnąć i utrzymać spokój społeczny, okazjonalnie ofiarowali różne dary swoim podwładnym. Podczas wybranych świąt rozdawane im były oliwki i wino. Odrębna sytuacja, w której rozdawane było zboże, nosiła nazwę *frumentacji*. W czasie igrzysk rozrzucano pomiędzy publiczność pieniądze i podarki. Znana jest też instytucja *klienteli*, której działania polegały na opiekowaniu się ubogim obywatelem³.

Znaczącą datą dla działalności dobroczynnej było przyjęcie przez Polskę chrztu w 966 roku. Spowodowało to przejście zachodniego modelu pomocy, który miał mocno sformalizowany charakter. Nowe praktyki odbiegały od tych dotychczas stosowanych, ponieważ wychodziły poza relacje rodzinne czy te wynikające z przynależności do danego terytorium⁴.

Od początku powstania chrześcijaństwa nierozzerwalnie z nim związana była działalność na rzecz potrzebujących. Wydaje się, że do dzisiaj wyznawcy tej religii podejmowaną przez siebie działalność pomocową wywodzą z dwóch źródeł:

- doktrynalnego – opierającego się na przykazaniu bezwzględnej miłości bliźniego i najdoskonalszym wyrażeniu wiary poprzez dobre uczynki,
- historycznego – pracy pierwszych chrześcijan i ich diakonów, których działalność charytatywna była związana ze spotykającymi ich prześladowaniami ze strony Cesarstwa Rzymskiego.

Jałmużna była podstawową i obligatoryjną formą udzielania pomocy osobom potrzebującym przez chrześcijan. Występowała w wielu postaciach, nie miała wymiaru wyłącznie finansowego. Basilias założony przez św. Bazylego w 368 roku był pierwszą instytucją o charakterze dobroczynnym. Zakład ten oferował osobom podróżnym, przeważnie trędowatym, opiekę i pomoc oraz prowadził szkołę dla porzuconych dzieci, w której mogły one zdobywać wiedzę z zakresu sztuk pięknych i rzemiosła⁵.

² T. Kamiński, *Praca socjalna i charytatywna*, Warszawa 2004, s. 11.

³ J. Radwan-Pragłowski, K. Fryszacki, *Miłosierdzie i praktyka*, Katowice 2009, s. 11.

⁴ E. Leś, *Zarys historii dobroczynności i filantropii w Polsce*, Warszawa 2001, s. 19.

⁵ H. Markiewiczowa, *Rozwój społecznej działalności opiekuńczej na ziemiach polskich*, Warszawa 2010, s. 275.

Działania dobroczynne kierowane do osób ubogich często były motywowane chęcią podziękowania za otrzymane dary lub próbą zapewnienia sobie zbawienia po śmierci. Zadośćuczynienie miało służyć okazaniu wdzięczności za pomyślność w życiu. Przykładem takiego działania było utworzenie jednej z pierwszych polskich fundacji charytatywnych przez Władysława Hermana. W podzięcie za potomka płci męskiej ufundował on budowę i funkcjonowanie tejże placówki⁶.

W średniowieczu antyczne określenie filantropia zastąpiła chrześcijańska dobroczynność. Wyjaśnienia jej istoty należy szukać u takich filozofów Kościoła, jak św. Augustyn, który pisał o dobrym spożytkowaniu własności poprzez przekazanie jej części potrzebującym, czy jak św. Franciszek z Asyżu, który nauczał, że społeczność ludzka oparta na braterstwie i miłości wymaga zainteresowania najsłabszymi i najuboższymi⁷. Takie rozumienie dobroczynności przez św. Franciszka było szerokie i obejmowało też opiekę nad zwierzętami. Najważniejszą formą pomocy potrzebującym w średniowieczu wydaje się być zakładanie szpitali. Były one fundowane przez biskupów, a także książęta i ludzi świeckich od XII/XIII wieku. Idea hospitalizacji dla ubogich wywodziła się z tradycji schroniska, w którym wędrowiec mógł znaleźć odpoczynek, nocleg i posiłek⁸.

W czasach nowożytnych nastąpił znaczny wzrost liczby ludności. Trudna sytuacja ekonomiczna ukazała ogromną skalę problemu ubóstwa, żebractwa i włóczęgostwa. Osobom chorym, niezdolnym do samodzielnej egzystencji i dzieciom z pomocą szły zorganizowane działania dobroczynne, natomiast w stosunku do ubogich, których stan zdrowia nie uniemożliwiał podjęcia pracy, był stosowany jej nakaz. Powstał rejestr, który zawierał dane dotyczące osób zebrzących oraz opis ich stanu materialnego i fizycznego⁹.

Anglia była krajem, który w 1601 roku zapoczątkował rozwiązania prawne określające tworzenie domów pracy oraz obowiązkowe podatki na rzecz osób ubogich. W jej ślady do końca XVIII wieku poszły inne kraje europejskie. Nowe rozwiązania prawne dawały ludziom ubogim zdolnym do pracy możliwość przyuczenia do danego zawodu. Udział w domach pracy był przymusowy. Celem takiego przyuczenia było podjęcie zatrudnienia i szansa samodzielnego wyjścia z trudnej sytuacji życiowej osoby ubogiej. Takie działania dawały długofalowe efekty w polepszaniu się bytu społeczeństwa i zabezpieczeniu socjalnym na wyższym poziomie¹⁰. Odmowa osoby ubogiej wzięcia udziału w proponowanej jej pracy uznawana była za przestępstwo. Starano się w ten sposób zminimalizować panu-

⁶ Tamże, s. 280.

⁷ Leś E., *Zarys historii...* s. 19.

⁸ Tamże.

⁹ A. Szylar, *Zarys historii pracy socjalnej [w:] Pomoc społeczna i praca socjalna wobec problemów współczesności*, Tarnobrzeg 2004, s. 143–144.

¹⁰ Tamże, s. 145.

jącą biedę i bezdomność. Prawo o ubogich zawarte było w zarządzeniach z lat 1597–1598. Nadzorcy odpowiadający za realizowanie celów zawartych w prawie o ubogich nazywani byli *nadzorcami ubogich*. Do ich zadań należała głównie opieka nad ubogimi oraz proponowanie im prac. Nadzorcy ubogich obejmowali swoje urzędowe stanowiska przez roczną kadencję¹¹.

Kościół katolicki od początku swojego istnienia niesie ze sobą trzy wymiary:

- teoretyczny – związany z systemem relacji międzyludzkich funkcjonującym w oparciu o uniwersalne, etyczne i trwałe zasady porządku społecznego,
- historyczny – wywodzący się z zasad solidarności i pomocniczości, które określają uniwersalizm Kościoła,
- praktyczny – zawierający w sobie propozycje praktycznych zasad, które zgodne są z naukami społecznymi Kościoła¹².

Kontrreformacja, czyli wewnętrzna reforma Kościoła katolickiego w XVI wieku, była siłą napędową działań dobroczynnych. Powstawało wówczas wiele organizacji dobroczynnych zajmujących się między innymi prowadzeniem bezpłatnych punktów konsultacyjnych, odwiedzaniem osób osadzonych w więzieniach oraz tworzeniem izb chirurgicznych, które oferowały pomoc medyczną. W zakresie edukacji na wsparcie ze strony Akademii Krakowskiej mogli liczyć studenci pochodzący z niezamożnych rodzin. Jezuici i pijarzy natomiast oferowali bezpłatne przekazywanie swojej wiedzy w kolegiach¹³.

Ksiądz Piotr Skarga był ważną osobistością mającą wpływ na rozwój dobroczynności. Utworzył on w Krakowie Bractwo Miłosierdzia zajmujące się pomocą ubogim, którzy nie mieli odwagi żebrac na ulicy. Drugą założoną przez niego organizacją była Skrzynka św. Mikołaja dedykowana pannom nieposiadającym swojego posagu, tak istotnego w tamtych czasach¹⁴.

Ważne w przedstawieniu genezy działań dobroczynnych jest uwzględnienie funkcjonowania w zakresie pomocy socjalnej prywatnych inicjatyw, takich jak:

- Instytut Ubogich w Warszawie – który realizował zarówno funkcję opiekuńczą, jak i pracodawczą,
- Łoża Cnotliwego Sarmaty – zajmująca się szczepieniem dzieci przeciwko ospie¹⁵,
- Warszawskie Towarzystwo Dobroczynności – które zostało założone w 1814 roku przez Zofię z Czartoryskich Zamoyską. Inicjatywą utworzenia Towarzystwa był wielki pożar w Warszawie, a jego mottem hasło: *biedny jest rzecz święta*. Towarzystwo działało do roku 1949 i początkowo zajmowało się udziela-

¹¹ D. Rynkowska, *Rola opiekunów...*, s. 20.

¹² J. Auleytnier, *Polityka społeczna, czyli ujarzmianie chaosu socjalnego*, Warszawa 2002, s. 193.

¹³ Tamże, s. 195.

¹⁴ R. Darowski, S. Ziemiański, *Ks. Piotr Skarga (1536–1612) życie i dziedzictwo*, Kraków 2012, s. 11.

¹⁵ A. Szylar, *Zarys historii pracy socjalnej...*, s. 143–144.

niem pomocy medycznej oraz budowaniem przytułków dla osób potrzebujących. Utrzymywało się ze składek, jakie płacili jego członkowie¹⁶.

Jednym z pierwszych członków Towarzystwa Dobroczynności był Stanisław Staszic. Dzięki niemu w Warszawie w latach dwudziestych XIX wieku powstał budynek Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Na własny koszt wyremontował on spalony w wyniku pożaru dom i oddał Towarzystwu, by mogło w nim odbywać swoje posiedzenia. Współcześnie budynek ten jest nazywany Pałacem Staszica. Stanisław Staszic był również założycielem Towarzystwa Hrubieszowskiego, które, mając w swoim posiadaniu ziemie, zobligowane było do pomocy osobom dotkniętym klęskami żywiołowymi, niepełnosprawnym, sierotom i wybitnie uzdolnionym studentom. Celem działań Staszica było wzbudzanie w ubogich i potrzebujących motywacji do pracy nad sobą i swoim życiem. On sam zaś, pomimo ogromnego majątku, jaki gromadził i przeznaczał na szlachetne cele, żył bardzo skromnie. Jego postać jest przykładem i wzorem prawdziwego filantropa¹⁷.

Dynamicznie rozwijający się w XIX wieku przemysł fabryczny i masowe migracje społeczeństwa spowodowały znaczny wzrost ubóstwa. Bieda dotyczyła nie tylko zatrudnionych w fabrykach robotników, ale i ich rodziny. Spowodowane było to niską płacą. Ciężka praca w trudnych warunkach odbijała się na aspekcie zdrowotnym robotników, którzy często musieli rezygnować z zatrudnienia i szukać pomocy medycznej. Ubóstwo dotyczyło również coraz więcej osób starszych i niemogących podjąć pracy. Dla państwa było to sygnałem do organizowania pomocy publicznej¹⁸.

Działania dobroczynne szczególnie aktywnością wykazywały się w okresach wojennych. Niemalże wszystkie grupy społeczne potrzebowały wówczas wzmożonej pomocy. Wraz z wybuchem I wojny światowej było to uniemożliwiane poprzez likwidowanie przez państwa zaborcze wielu placówek udzielających wsparcia. W 1915 roku z inicjatywy księcia biskupa krakowskiego Adama Stefana Sapiehy został utworzony Komitet Pomocy dla Dotkniętych Klęską Wojny. Dało to rodakom świadomość, że nie są oni zdani sami na siebie, oraz nadzieję, że lepsze czasy nadejdą. Adam Stefan Sapieha dostał propozycję, by osobom potrzebującym pomagał rząd i wojsko. Było to początkiem utworzenia administracji, która prowadziła rejestr osób poszkodowanych oraz ich potrzeb w danym momencie. Komitet działał w charakterze instytucji dobroczynnej, ale apolitycznej, co było nie lada wyzwaniem w okresie trwania wojny¹⁹.

¹⁶ <http://www.schorr.pl/images/wystawy/ressacramiser/PlanszeResSakraMiser.pdf> [dostęp: 18.11.2019].

¹⁷ W. Sajdek, *Filantropia w polskiej myśli i działalności społecznej w pierwszej połowie XIX wieku* [w:] *Pomoc jako zachowanie prospołeczne*, Lublin 2012, s. 27–28.

¹⁸ D. Rynkowska, *Rola opiekunów...*, s. 21.

¹⁹ E. Krupnik, *Powstanie i organizacja Krakowskiego Biskupiego Komitetu dla Dotkniętych Klęską Wojny*, „Folia Historica Cracoviensia” 2008, nr 14, s. 182–186.

Okres dwudziestolecia międzywojennego charakteryzuje powstanie stowarzyszeń takich jak „Caritas” i Polski Czerwony Krzyż. Oba stowarzyszenia nadal funkcjonują aktywnie. Polski Czerwony Krzyż swoje działania skupia między innymi wokół pomocy socjalnej, szerzenia wiedzy na temat udzielania pierwszej pomocy, zachęca do oddawania krwi oraz oferuje pomoc humanitarną²⁰. Natomiast „Caritas” organizuje różnego typu zbiórki pieniężne dla osób chorych i niepełnosprawnych będących w trudnej sytuacji życiowej, oferuje pomoc żywieniową, programy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i osób starszych. „Caritas” swoje działania prowadzi również poza granicami kraju²¹.

W XX wieku zaczęto skupiać większą uwagę na osieroconych dzieciach. W 1908 roku Kazimierz Jeżewski, pedagog i działacz oświatowy, powołał do życia Towarzystwo Gniazd Sierocych. Miało ono charakter rodzinnych domów dziecka i do roku 1949 otoczyło swoją opieką ponad 100 tysięcy dzieci. Zaledwie kilka lat później, bo w roku 1913, Helena Radlińska i Władysława Weychert-Szymanowska powołały do życia Krakowskie Towarzystwo Przyjaciół Dzieci, które wciąż funkcjonuje i otacza opieką najmłodszych, organizując im czas wolny, pomoc psychologiczną i pedagogiczną oraz różnego rodzaju warsztaty²².

Filantropia i altruizm

Już w średniowieczu można było zaobserwować pierwsze działania pomocowe służące ludziom potrzebującym. Wywodziło się to z tradycji chrześcijańskiej, która nakazywała miłować bliźnich, a w szczególności tych ubogich. To właśnie na instytucji Kościoła ciążył obowiązek przekazywania części swojego majątku na rzecz osób potrzebujących. Umiłowanie ubogich bliźnich przybrało formę nowego nurtu – filantropii religijnej. Drugą formą filantropii, która rozwinęła się nieco później, była filantropia świecka. Swoje działania realizowała ona również w takich obszarach życia, jak nauka, kultura czy oświata. Filantropia świecka była konsekwencją zmiany nastawienia społeczeństwa do ubóstwa. Instytucje charytatywne stawały się coraz bardziej powszechne, ponieważ wśród członków danej zbiorowości zaczęły się pojawiać spore różnice w posiadanym majątku. Miało to na celu niwelowanie konfliktów między ubogimi a zamożnymi członkami danego społeczeństwa. W średniowieczu na terenie Europy działania filantropijne były prowadzone, poza Kościołem, przez fundacje szpitalne, zakony oraz bractwa miłosierdzia²³.

²⁰ D. Rynkowska, *Rola opiekunów...*, s. 135.

²¹ <https://caritas.pl/> [dostęp: 19.11.2019].

²² M. Brenk, *Działalność dobroczynna i filantropijna na ziemiach polskich w czasie niewoli narodowej. Zarys problematyki* [w:] *Pomoc – wsparcie – ratownictwo*, Poznań–Gniezno 2017, s. 531.

²³ E. Leś, *Od filantropii...*, s. 33–34.

Słowo „filantropia” pochodzi z języka greckiego (*philanthropos*) i oznacza osobę kochającą ludzkość. W greckiej kulturze antycznej filantropia nie oznaczała konkretnych działań dedykowanych drugiej osobie. Było to szeroko rozumiane poświęcenie i przekazywanie wiedzy oraz pomocy. Chęć pomagania innym zapoczątkowała mityczna historia Prometeusza – greckiego Boga, który poświęcił się dla ludzkości i za to został skazany na wieczne cierpienie²⁴.

XIX wiek nazywany jest „złotym wiekiem filantropii”, ponieważ nowe i bardziej profesjonalne formy działalności zaczęły zastępować tradycyjne działania. Znacznie rozwinięta została pomoc środowiskowa, która organizowała niskobudżetowe jadłodajnie dla ubogich, bezpłatne konsultacje zdrowotne oraz przyuczenie do zawodu. Działania te prowadzone były najczęściej przez osoby świeckie²⁵.

Pojęciem pokrewnym filantropii jest altruizm. Za twórcę tego pojęcia uznaje się francuskiego filozofa i socjologa Augusta Comte’a. Zachowania altruistyczne w odróżnieniu od filantropii cechować może zarówno poniesienie strat osobistych i kosztów przez jednostkę niosącą pomoc drugiej osobie, jak i chęć zdobycia korzyści materialnej lub duchowej²⁶.

Altruizm, zdaniem niektórych opiniodawców, nie jest więc tak do końca działaniem czysto bezinteresownym. Mówi o tym teoria strat i zysków Georga Homansa opisująca działania altruistyczne jednostki jako pomoc trwającą do momentu, w którym przynosi pożądane profity. Zyskiem, jaki można osiągać dzięki pomocy drugiej osobie, jest na przykład udział w ważnych spotkaniach, przebywanie w kręgu istotnych w społeczeństwie osób czy dostęp do ograniczonych dla innych miejsc. Inną motywacją do niesienia pomocy innym może być sumienie, a ściślej tzw. wyrzuty sumienia. Teoria poczucia winy zakłada, że aby odpokutować złe uczynki, należy czynić dobro. Altruizm jest wyzwalany przez empatię, zwaną również współodczuwaniem. Jednak nie każda inicjatywa pomocy drugiej osoby jest wyzwalana przez ten czynnik. Charakter działań pomocowych może być traktowany jako egoistyczne uczucie, ponieważ jego efektem jest poprawa samopoczucia i lepsze postrzeganie własnej osoby²⁷.

Dobroczynność i filantropia są często używane zamiennie, jednakże między tymi pojęciami istnieje zasadnicza różnica. Filantropia oznacza dobroczynność. Jest ideą opartą na bezinteresownej miłości bliźniego i wywodzi się z kultury antycznej, natomiast dobroczynność sama w sobie w religii chrześcijańskiej, islamie i judaizmie jest nakazem zasądzonym odgórnie i wynika z zasad panują-

²⁴ E. Leś, *Zarys historii...*, s. 17.

²⁵ A. Szylar, *Zarys historii pracy socjalnej...*, s. 145–146.

²⁶ M. Kwapiszewska, J. Kwapiszewski, *Polityka społeczna, praca socjalna i wolontariat*, Piła 2012, s. 148.

²⁷ E. Trylińska-Tekielska, *Altruizm – podstawowe zasady i dylematy. Niektóre z wybranych teorii* [w:] *Wolontariat w teorii i praktyce*, Redakcja Naukowa „Szansa”, Siedlce 2010, s. 18–20.

cych w danej religii. Obie formy działań wywodzą się z pobudek altruistycznych²⁸. Reasumując, idea działań pomocowych zawiera się zarówno w filantropii, altruizmie, jak i religii, jednakże tych pojęć nie powinno się stosować jako równoznaczne.

Obecnie filantropia to już nie tylko wolontariusze kwestujący z puszką w ręce pod bramą kościoła, ale spójny system działań przynoszących satysfakcję zarówno darczyńcom, jak i potrzebującym. Prężnie rozwijające się działania o charakterze filantropijnym przyjmują różne formy. Poza osobami prywatnymi spore zaangażowanie w działania pomocowe można zauważyć w instytucjach takich jak banki czy kancelarie prawne i podatkowe. Pomagają one swoim klientom odpowiednio zainwestować fundusze na cele dobroczynne. Zyskują dzięki temu zarówno zaufanie klientów, większy kapitał, jak i pożądany wizerunek nowoczesnej i otwartej na innowacje instytucji. Coraz częściej odchodzi się od filantropii indywidualnej na rzecz łączenia się w partnerstwa, fundacje czy stowarzyszenia. Wszystko to ma na celu zwiększenie zasięgu działań oraz ich efektywności. Darczyńcy chcąc mieć pewność, że ich wkład finansowy będzie dobrze zainwestowany, korzystają z porad specjalistów odpowiedzialnych za jak najlepsze rozdyponowanie datków.

Filantropia, podążając za dynamicznie rozwijającymi się czynnikami ekonomicznymi i demograficznymi na świecie, coraz częściej korzysta z nowoczesnych technologii i przybiera formy takie jak:

- *giving circles* – polega na zrzeszaniu się grup filantropów, którzy podczas swoich spotkań omawiają dane inwestycje dobroczynne i wspólnie decydują się na przeznaczanie datków. Mają również możliwość poznania się ze świadчениobiorcami, których dane projekty społeczne dotyczą. Do *giving circles* należą osoby o podobnym statusie społecznym, których łączy doświadczenie. Dzięki tym zgromadzeniom kwota przypadająca na jednego darczyńcę nie jest wygórowana. Rok po danym spotkaniu darczyńcy mają do wglądu raport opisujący funkcjonowanie projektu, który sfinansowali;
- *venture philanthropy* – to biznesowe podejście do filantropii, polega na inwestowaniu w takie projekty, które zapewniają sukces. Darczyńca, nawiązując współpracę z daną organizacją dobroczynną, posługuje się między innymi długofalową umową oferującą wsparcie finansowe lub niskoprocentową pożyczkę. W tejsze współpracy nacisk kładziony jest na długo trwającą korelację darczyńcy z organizacją i ma na celu ulepszenie jej funkcjonowania oraz zwiększenie konkurencyjności. Zyski, jakie darczyńca ma zagwarantowane dzięki realizacji *venture philanthropy*, to rozpoznawalność społeczna jego firmy oraz status eksperta;

²⁸ J. Śliwak, *Osobowość altruistyczna*, Redakcja Wydawnictw KUL, Lublin 2001, s. 9.

- *crowdfunding* – również odpowiada za gromadzenie środków na cele społeczne. Biorą w nim udział zarówno osoby indywidualne, jak i różne korporacje. Istotnym faktem jest to, że *crowdfunding* tworzą ludzie całkowicie od siebie niezależni, niemający ze sobą styczności. Współpraca ta jest możliwa dzięki istnieniu kilkudziesięciu platform internetowych, które umożliwiają zbieranie datków od darczyńców z najdalszych zakątków świata. *Crowdfunding* występuje również w Polsce. Jedną z takich platform jest strona www.siepomaga.pl²⁹.

Wolontariat

Na przestrzeni lat wolontariat przybierał różne nazwy oraz formy. Działania w jego obszarze zawsze jednak miały taki sam, pomocowy i dobrowolny charakter. Załączek tych działań od starożytności wpisany jest w korzenie ludzkości i wywodzi się z religii, filantropii oraz altruizmu³⁰.

Pojęcie „wolontariat” w Polsce nabrało dużego znaczenia w latach dziewięćdziesiątych XX wieku. Pochodzi z języka łacińskiego (*voluntarius*) i oznacza dobrowolny. W literaturze obecnie znaleźć można wiele jego definicji. Centrum Wolontariatu określa wolontariat jako „bezpłatne, dobrowolne i świadome działania na rzecz innych, które dodatkowo wykraczają poza więzi rodzinno-koleżeńsko-przyjacielskie”³¹.

Natomiast według definicji zawartej w Ustawie o działalności pożytku publicznego i wolontariacie z dnia 24 kwietnia 2003 roku wolontariat to „ochotnicza praca na rzecz między innymi organizacji pozarządowych, organizacji kościelnych czy administracji publicznej wykonywana bez wynagrodzenia”³². Europejskie Forum Młodzieży w 2012 roku określiło wolontariat jako „działania realizowane nieodpłatnie, niezastępujące pracy zarobkowej, nienastawione na osiągnięcie korzyści materialnych oraz wykonywane z własnej woli, angażujące czas i energię, służące innym osobom i społeczeństwu jako całości”³³.

Wolontariat może przyjmować bardzo różne formy, dlatego też istnieje wiele jego definicji. Wszystkie jednak skupiają się wokół wolontariatu altruistycz-

²⁹ http://s3-eu-west-1.amazonaws.com/fs.siteor.com/fdp/files/FDP/KIDP_Biuletyn_czerwiec.pdf [dostęp: 20.11.2019].

³⁰ A. Roguska, *Wolontariat – działania na rzecz jednostki i społeczeństwa w teorii i praktyce* [w:] *Wolontariat w teorii i praktyce*, Redakcja Naukowa „Szansa”, Siedlce 2010, s. 27.

³¹ M. Firliej, *Jak zaangażować wolontariusza*, Stowarzyszenie Centrum Wolontariatu w Warszawie, 2002, s. 3.

³² <https://fakty.ngo.pl/slownik/wolontariat> [dostęp: 22.11.2019].

³³ E. Prymon-Ryś, *Postawy młodych konsumentów wobec wolontariatu i wspierania organizacji non-profit*, „Handel Wewnętrzny” 2015, nr 3, s. 197.

nego, czyli takiego, którego działalność odbywa się „gdy ochotnicze i dobrowolne świadczenie usług zostaje umotywowane chęcią pomocy drugiemu człowiekowi. Jest to zatem nieodpłatnie wykonywana praca na rzecz innych, mająca na celu pomoc, świadczona absolutnie bezinteresownie”³⁴. Wolontariat to również „forma kształtowania gotowości do działania, do indywidualnej i zbiorowej odpowiedzialności za problemy społeczne. To dążenie do poszukiwania skutecznych rozwiązań w ramach istniejących ideologii, koncepcji pomocniczości i oczekiwań społecznych, a czasem wbrew nim”³⁵.

Wolontariat skupia w sobie działania wolontariuszy. Definicja charakteryzująca wolontariusza identyfikuje się z definicją wolontariatu. Wolontariusz to inaczej „ochotnik świadczący miłość bliźniemu, ofiarowujący dar serca, dar z siebie, to osoba świadcząca bezinteresownie dobro”³⁶. Wolontariuszem może zostać każda osoba bez względu na wykonywany zawód, status społeczny, wiek czy miejsce zamieszkania. Jedyną przesłanką do brania udziału w wolontariacie jest chęć budowania lepszego społeczeństwa. Wolontariusze odgrywają ogromną rolę w życiu codziennym osób potrzebujących, działając tam, gdzie potrzebna jest pomoc. Aby praca wolontariacka przebiegała pomyślnie, istotne jest, aby wolontariusz wykonywał zadania zgodne ze swoimi poglądami, umiejętnościami i możliwościami³⁷. Ze względu na kompetencje wolontariuszy można wyróżnić:

- wolontariuszy kompetencyjnych – którzy posiadają wiedzę i umiejętności w danym zakresie, często są one związane z wykonywaną przez wolontariuszy pracą zawodową, którą chcą oni również praktykować w wolontariacie,
- wolontariuszy niekompetencyjnych – którzy, nie mając konkretnego wykształcenia i doświadczenia, są zobligowani do podjęcia odpowiednich szkoleń, aby mogli być przygotowani do pełnienia wymaganych od nich ról³⁸.

W literaturze często spotkać można pojęcie „woluntaryzm” jednak ma ono zupełnie inne znaczenie niż wolontariat i nie należy ich używać zamiennie. Woluntaryzm również pochodzi z języka łacińskiego (*voluntas*, czyli *chęć*, *wola*). Jest pojęciem zaczerpniętym z koncepcji filozoficznej i oznacza najwyższą władzę człowieka, która istotniejsza jest od intuicji oraz rozumu. Zaprzecza to więc idei wolontariatu, która skupia się na czynieniu dobra dla ogółu, nie narzucając przy tym swojej woli i wizji, tak jak jest to w przypadku woluntary-

³⁴ A. Musiała, *Prawne aspekty wolontariatu*, Warszawa 2003, s. 12.

³⁵ M. Kolečka, *Wolontariat – szansa i nadzieja* [w:] *Pomoc jako zachowanie prospołeczne*, Lublin 2012, s. 302.

³⁶ A. Siwek-Szczepanik, *Obraz współczesnego polskiego wolontariusza* [w:] *Praca społeczna i wolontariat w pomocy społecznej*, Częstochowa 2010, s. 94.

³⁷ Tamże, s. 95–96.

³⁸ M. Kukowska, *Przepis na wolontariat*, Warszawa 2015, s. 34.

zmu. Woluntaryzm nastawiony jest na rekompensatę w zamian za podjęte działania pomocowe³⁹.

Działania prospołeczne są ściśle związane z działaniami wolontariackimi. Ogólnie ujmując, działania te, to takie, które „przynoszą korzyść najczęściej innej społeczności lub osobie poprzez pomaganie”⁴⁰. Zachowania te, ze względu na starzejące się społeczeństwo, w jakim żyjemy, są szczególnie istotne. Ważne jest, by kształtować je już u najmłodszych członków naszego społeczeństwa, ponieważ to właśnie to pokolenie, będzie w przyszłości odpowiedzialne za przekazywanie dalej wzorców działań pomocowych i altruistycznych. Ówczesnie niestety zachowania prospołeczne często są zastępowane zaspakajaniem wyłącznie własnych potrzeb⁴¹.

Działania wolontariackie rozumiane jako czynności prospołeczne, omawiane przez Janusza Reykowskiego, są nastawione na:

- działania altruistyczne – czyli takie, które służą innym osobom, a ich konsekwencją jest poniesienie ważnych osobistych konsekwencji przez darczyńcę;
- działania pomocowe – których konsekwencją, poza korzyścią dla drugiej osoby, jest jedynie utrata kosztów związanych z niesieniem pomocy;
- działania kooperacyjne – w przypadku których ani podmiot, ani odbiorca pomocy nie ponoszą żadnych kosztów czy negatywnych skutków⁴².

Działania prospołeczne mogą być rozumiane w znaczeniu wąskim – gdzie dotyczą całokształtu pracy z uwzględnieniem poświęcenia się na rzecz innych, ale bez systemu nagród i kar – lub szerokim, w którym zawierają się wszystkie działania respektowane i dobrze odbierane przez innych ludzi. Według Davida Clarke’a altruizm jest szczególnym rodzajem zachowań prospołecznych. Zachowania te nabywa się w procesie socjalizacji i można je modelować na podstawie norm społecznie uznanych za akceptowalne i dobre. Działanie według norm i reguł panujących w danym społeczeństwie kształci normy osobiste jednostki i warunkuje jej byt w danym środowisku. W odniesieniu do najmłodszego pokolenia – dzieci, można zaobserwować wiele działań o charakterze prospołecznym. Jest to na przykład dzielenie się zabawkami, poczęstowanie innej osoby jedzeniem, pomoc w ubraniu się czy porządkach, pocieszanie, wspólny udział w zabawach i rozpoznawanie granic dotyczących zasad, jakie panują w danym środowisku. U dzieci zachowania te często są naturalnym odruchem niewynikającym ze świadomości użyteczności udzielanej pomocy. Warto dbać, by odruchy te nie zanikały wraz z wiekiem⁴³.

³⁹ M. Barańska, *Wolontariat w planowaniu kariery zawodowej studentów*, Poznań 2016, s. 24.

⁴⁰ Z. Zbróg, *W poszukiwaniu determinantów zachowań prospołecznych dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym*, „Pedagogika” 2011, t. LXIV, s. 57.

⁴¹ Tamże, s. 58.

⁴² J. Reykowski, *Motywacja, postawy prospołeczne a osobowość*, Warszawa 1989, s. 27–28.

⁴³ Z. Zbróg, *W poszukiwaniu determinantów...*, s. 59–60.

Rodzaje wolontariatu

Aby zostać wolontariuszem, wymagane jest jedynie posiadanie chęci i gotowości do czynienia dobra na rzecz innych osób. Pochodzenie, płeć, wykształcenie ani w większości przypadków wiek nie mają znaczenia i nie są żadnym ograniczeniem⁴⁴.

Istnieje wiele rodzajów wolontariatu, który podzielić można między innymi ze względu na orientację problemu, grupę zrzeszających się osób czy miejsce wykonywania danych obowiązków. Są to:

Wolontariat pracowniczy

W odróżnieniu od wolontariatu studenckiego wolontariat pracowniczy, jak sama nazwa wskazuje, dotyczy osób zatrudnionych i zarabiających na swoje utrzymanie. Wiąże się to z pełnieniem roli zawodowej, która jest czasochłonna. Wolontariat pracowniczy jednakże jest systemem, który nie wyklucza łączenia pracy zarobkowej z pracą charytatywną. Działania te prowadzone są w oparciu o relację pracownik–pracodawca i zazwyczaj odbywają się w miejscu pracy⁴⁵.

Wolontariat w zakładach karnych

Wolontariat w zakładach karnych jest innowacyjnym przykładem włączania osób skazanych w społeczeństwo jeszcze w trakcie realizowania wyroku sądowego. Resocjalizacja osadzonych polega między innymi na ich współpracy z osobami starszymi i niepełnosprawnymi⁴⁶.

Wolontariat europejski

Wolontariat europejski, nazywany inaczej zagranicznym, jest formą wolontariatu, który odbywa się na terenie innego kraju niż kraj zamieszkania wolontariusza. Pobyt na terenie danego kraju trwa nie dłużej niż 12 miesięcy. Wolontariat europejski jest częścią programu „Młodzież w działaniu” i swoje prace skupia w obrębie społeczności lokalnej. Młodzież, biorąca udział w programie, nabiera kompetencji językowych, poznaje inne kultury oraz nabiera doświadczenia w pracy⁴⁷.

⁴⁴ P. Broniecka, *Prawne aspekty działalności wolontariackiej* [w:] *Wolontariat jako działanie prospołeczne w obszarze pomocy społecznej i pracy socjalnej*, Wszechnica Świętokrzyska, Kielce 2009, s. 89.

⁴⁵ A. Kola, K. Wasilewska-Ostrowska, *Wolontariat szansą rozwoju społecznego. Rekomendacje dla pracy socjalnej*, Toruń 2012, s. 18.

⁴⁶ R. Deka, *Wolontariat więźniów jako przykład ponownego włączania skazanych do życia w społeczeństwie*, Toruń 2017, s. 284–285.

⁴⁷ Komisja Europejska, *Przewodnik po programie „Młodzież w działaniu”*, 2013.

Wolontariat sportowy

Wolontariat sportowy zajmuje się szeroko rozumianym promowaniem zdrowego i aktywnego trybu życia, który staje się obecnie bardzo popularny i coraz częściej praktykowany, ponieważ dostrzeżone zostają korzyści dla obu stron: wolontariusza oraz organizatora danego wydarzenia⁴⁸.

Wolontariat chrześcijański

Jak sama nazwa wskazuje, jest uwarunkowany mocno zakorzenioną religią. Osoba wierząca – chrześcijanin, realizuje obowiązki wolontariusza, szerząc wartości, jakie głosi Ewangelia. Wolontariat chrześcijański oprócz prowadzenia zbiórek finansowych pomaga osobom potrzebującym, dając im wsparcie mentalne⁴⁹.

Wolontariat misyjny

Realizowany jest przez pełnoletnią i głęboko wierzącą osobę świecką. W odróżnieniu od wolontariatu chrześcijańskiego wolontariat misyjny działa poza obszarem społeczności lokalnej. Wolontariusz misyjny, wysyłany na służbę przez Kościół, nazywany jest misjonarzem. W tym typie wolontariatu bardziej od niesienia pomocy innym istotne jest kształtowanie się tożsamości chrześcijańskiej misjonarza. Ważne jest, aby podczas misji osoba pełniąca rolę wysłannika Kościoła odnalazła swoje powołanie i pełną dojrzałość ludzką oraz duchową⁵⁰.

Wolontariat studencki

Nie jest to rodzaj wolontariatu, który można scharakteryzować jak te wyżej wymienione. Wolontariat studencki jest ogólnopolskim programem, który przy pomocy zaangażowanych w niego studentów realizuje działania edukacyjne kierowane do dzieci i młodzieży z małych miast i wsi. Odbiorcami są dzieci i młodzież, które mają problemy opiekuńczo-wychowawcze, nieumiejętnie gospodarują swoim czasem wolnym bądź mają trudności w uczeniu się. W program zaangażowani są studenci z różnych typów uczelni wyższych z całej Polski⁵¹.

⁴⁸ M. Matuła, K. Nessel, *Sylwetka wolontariuszy oraz ich rola w organizacji imprez sportowych w Polsce*, Kraków 2012, s. 34–35, http://www.turystyka.uj.edu.pl/documents/6192704/72865276/MOS_2014_Organizacja_i_marketing_imprez_sportowych_Rozdzial_3.pdf [dostęp: 4.11.2019].

⁴⁹ A. Kola, K. Wasilewska-Ostrowska, *Wolontariat szansą rozwoju...*, s. 91–92.

⁵⁰ Tamże, s. 93–95.

⁵¹ W. Szumilas-Praszek, „Wolontariat studencki” i „Wolna strefa” jako przykłady inicjatyw wolontariackich w Kielcach [w:] *Wolontariat jako działanie prospołeczne w obszarze pomocy społecznej i pracy socjalnej*, red. B. Matyjas, Kielce 2009, s. 117.

E-wolontariat

E-wolontariat jest aktywnością odpowiadającą dynamicznie rozwijającej się technologii informacyjnej. Umożliwia on aktywny udział w działaniach pomocowych bez konieczności wychodzenia z domu. Niezbędne jest jedynie połączenie z siecią poprzez komputer, telefon czy inne urządzenie elektroniczne mające taką możliwość. Pomimo wirtualnej aktywności e-wolontariat przynosi wiele korzyści w rzeczywistym świecie⁵².

Poza różnymi rodzajami wolontariatu, dzielonymi pod względem działań oraz odbiorców, na szczególną uwagę zasługuje instytucja, która odpowiedzialna jest za przydział interesantów mających trudności z podjęciem decyzji o pracy wolontariackiej do odpowiadającego ich wizji działań wolontariatu. Instytucja ta to wspomniane wcześniej Centrum Wolontariatu. Swoją pierwszą jednostkę utworzyło w Warszawie w 1993 roku⁵³. Obecnie funkcjonuje 17 takich placówek na terenie całej Polski⁵⁴. Jego głównym celem jest dopasowanie osoby wyrażającej chęć zostania wolontariuszem do organizacji, która takiego wolontariusza potrzebuje. Poza rekrutacją wolontariuszy Centrum Wolontariatu przeprowadza szkolenia z zakresu podstaw wolontariatu zarówno dla chętnych uczestników, jak i dla osób koordynujących prace wolontariackie. W tej formie wolontariat nieco odbiega od swojej klasycznej struktury. Nie skupia się on bowiem wyłącznie na bezinteresownej pomocy drugiemu człowiekowi, a na postawieniu pierwszych kroków na rynku pracy. Dzięki temu osoba, która nie jest pewna swoich możliwości, może zdobyć swoje pierwsze doświadczenia w danym miejscu pracy czy w zawodzie. Wolontariusze w Centrum Wolontariatu zajmują się między innymi: udzielaniem korepetycji, opieką nad dziećmi i osobami starszymi, pomagają osobom dotkniętym chorobami, z niepełnosprawnościami, osobom uzależnionym, bezrobotnym i bezdomnym⁵⁵.

Podsumowanie

Celem niniejszego artykułu było ukazanie działalności dobroczynnej w świetle ciągłych zmian próbującej z powodzeniem nadążyć za dynamicznie zmieniającymi się potrzebami i problemami życia codziennego. Poruszone w artykule

⁵² <http://e-wolontariat.pl/> [dostęp: 5.11.2019].

⁵³ M. Gramlewicz, *Wolontariat i jego znaczenie w pracy socjalnej*, „Społeczeństwo i Edukacja”, nr 2/2012, s. 304.

⁵⁴ zob. <https://www.googlemaps.com/centrum-wolontariatu> [dostęp: 3.11.2019].

⁵⁵ M. Radecka, G. Makula, *Wolontariat – pierwszy krok na rynek pracy* [w:] *Praca socjalna i wolontariat w pomocy społecznej*, Częstochowa 2010, s. 129.

zagadnienia, takie jak altruizm i filantropia, pozwalają rozróżnić i właściwie umiejscowić poszczególne działania prospołeczne w odniesieniu do ich prawdziwych przesłanek.

Zebrane tu informacje mogą stanowić przewodnik po najbardziej istotnych z perspektywy pracy socjalnej jednostkach wolontariatu. Być może takie zestawienie okaże się pomocne w propagowaniu działalności dobroczynnej.

Bibliografia

- Auleytner J., *Polityka społeczna, czyli ujarzmianie chaosu socjalnego*, Warszawa 2002.
- Barańska M., *Wolontariat w planowaniu kariery zawodowej studentów*, Poznań 2016.
- Brenk M., *Działalność dobroczynna i filantropijna na ziemiach polskich w czasie niewoli narodowej. Zarys problematyki* [w:] *Pomoc – wsparcie – ratownictwo*, Poznań–Gniezno 2017.
- Broniecka P., *Prawne aspekty działalności wolontariackiej* [w:] *Wolontariat jako działanie prospołeczne w obszarze pomocy społecznej i pracy socjalnej*, Wszechnica Świętokrzyska, Kielce 2009.
- Darowski R., Ziemiański S., Ks. Piotr Skarga (1536–1612) *życie i dziedzictwo*, Kraków 2012.
- Deka R., *Wolontariat więźniów jako przykład ponownego włączania skazanych do życia w społeczeństwie*, Toruń 2017.
- Firlej M., *Jak zaangażować wolontariusza*, Stowarzyszenie Centrum Wolontariatu w Warszawie, 2002.
- Gramlewicz M., *Wolontariat i jego znaczenie w pracy socjalnej*, „Społeczeństwo i Edukacja”, nr 2/2012.
- Kamiński T., *Praca socjalna i charytatywna*, Warszawa 2004.
- Kola A., Wasilewska-Ostrowska K., *Wolontariat szansą rozwoju społecznego. Rekomendacje dla pracy socjalnej*, Toruń 2012.
- Kolecka M., *Wolontariat – szansa i nadzieja* [w:] *Pomoc jako zachowanie prospołeczne*, Lublin 2012.
- Komisja Europejska, *Przewodnik po programie „Młodzież w działaniu”*, 2013.
- Krupnik E., *Powstanie i organizacja Krakowskiego Biskupiego Komitetu dla Dotkniętych Kłęską Wojny*, „Folia Historica Cracoviensia” 2008, nr 14.
- Kukowska M., *Przepis na wolontariat*, Warszawa 2015.
- Kwapiszewska M., Kwapiszewski J., *Polityka społeczna, praca socjalna i wolontariat*, Piła 2012.
- Leś E., *Od filantropii do pomocniczości*, Elipsa, Warszawa 2000.
- Leś E., *Zarys historii dobroczynności i filantropii w Polsce*, Warszawa 2001.
- Markiewiczowa H., *Rozwój społecznej działalności opiekuńczej na ziemiach polskich*, Warszawa 2010.
- Matuła M., Nessel K., *Sylwetka wolontariuszy oraz ich rola w organizacji imprez sportowych w Polsce*, Kraków 2012.
- Musiąła A., *Prawne aspekty wolontariatu*, Warszawa 2003.
- Prymon-Ryś E., *Postawy młodych konsumentów wobec wolontariatu i wspierania organizacji non-profit*, „Handel Wewnętrzny” 2015, nr 3.
- Radecka M., Makula G., *Wolontariat – pierwszy krok na rynek pracy* [w:] *Praca socjalna i wolontariat w pomocy społecznej*, Częstochowa 2010.
- Radwan-Pragłowski J., Frysztański K., *Miłosierdzie i praktyka*, Katowice 2009.
- Reykowski J., *Motywacja, postawy prospołeczne a osobowość*, Warszawa 1989.
- Roguska A., *Wolontariat – działania na rzecz jednostki i społeczeństwa w teorii i praktyce* [w:] *Wolontariat w teorii i praktyce*, Redakcja Naukowa „Szansa”, Siedlce 2010.

- Rynkowska D., *Rola opiekunów w procesie wsparcia podopiecznych w świetle działalności opiekuńczej Polskiego Czerwonego Krzyża*, Rzeszów 2019.
- Sajdek W., *Filantropia w polskiej myśli i działalności społecznej w pierwszej połowie XIX wieku* [w:] *Pomoc jako zachowanie prospołeczne*, Lublin 2012.
- Siwek-Szczepanik A., *Obraz współczesnego polskiego wolontariusza* [w:] *Praca socjalna i wolontariat w pomocy społecznej*, Częstochowa 2010.
- Szumilas-Praszek W., „*Wolontariat studencki*” i „*Wolna strefa*” jako przykłady inicjatyw wolontariackich w Kielcach [w:] *Wolontariat jako działanie prospołeczne w obszarze pomocy społecznej i pracy socjalnej*, red. B. Matyjas, Kielce 2009.
- Szylar A., *Zarys historii pracy socjalnej* [w:] *Pomoc społeczna i praca socjalna wobec problemów współczesności*, Tarnobrzeg 2004.
- Śliwak J., *Osobowość altruistyczna*, Redakcja Wydawnictw KUL, Lublin 2001.
- Trylińska-Tekielska E., *Altruizm – podstawowe zasady i dylematy. Niektóre z wybranych teorii* [w:] *Wolontariat w teorii i praktyce*, Redakcja Naukowa „Szansa”, Siedlce 2010.
- Zbróg Z., *W poszukiwaniu determinantów zachowań prospołecznych dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym*, „*Pedagogika*” 2011, t. LXIV.

Netografia

- <https://www.googlemaps.com/centrum wolontariatu> [dostęp: 3.11.2019].
- <http://e-wolontariat.pl/> [dostęp: 5.11.2019].
- http://www.turystyka.uj.edu.pl/documents/6192704/72865276/MOS_2014._Organizacja_i_marketing_impresz_sportowych._Rozdzial_3.pdf [dostęp: 4.11.2019].
- <https://fakty.ngo.pl/sloownik/wolontariat> [dostęp: 22.11.2019].
- http://s3-eu-west-1.amazonaws.com/fs.siteor.com/fdp/files/FDP/KIDP_Biuletyn_czerwiec.pdf [dostęp: 20.11.2019].
- <http://www.schorr.pl/images/wystawy/ressacramiser/PlanszeResSacraMiser.pdf> [dostęp: 18.11.2019].
- <https://caritas.pl/> [dostęp: 19.11.2019].

VOLUNTEERING AS A PRO-SOCIAL CHARITY ACTIVITY

Abstract

The desire to help others is a trait that almost every person has. It arises from the subconscious need to satisfy a sense of connection and intimacy with others. Helping is an integral part of a culture that has evolved as human history evolves. Over the years, action has become increasingly important of an aid nature, which is characterised by voluntary.

This article provides a brief description of the origins of philanthropic activities and their evolution over the centuries. Aid measures targeting the vulnerable and needy are now becoming a natural, daily reflex. This can indicate a positive reception and development of this type of activity. It is this pro-social philanthropic activity that is the prerequisite for delving into the subject of volunteering, which is so important for social work.

Keywords: help, support, charity, philanthropy, altruism, volunteering

Słowa kluczowe: pomoc, wsparcie, dobroczynność, filantropia, altruizm, wolontariat